

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

MAREC

FILOZOFIJA

Izpitna pola 2

marec 2000 / 120 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca in dva konceptna lista.

PREDMATURITETNI PREIZKUS

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Napišite komentar k **enemu** od filozofskih besedil.

Pišite v izpitno polo z nalivnikom ali kemičnim svinčnikom. **Naloge, pisane z navadnim svinčnikom, se točkujejo z nič (0) točkami.**

Pređen začnete, besedilo dobro premislite. Za osnutek uporabite konceptna lista. Osnutek se ne upošteva pri ocenjevanju.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

PRAZNA STRAN

Obrnite list.

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA BESEDILA

V navedenem odlomku filozof obravnava neki filozofski **problem** (oziroma problemski sklop). Napišite enovit komentar odlomka v obliki eseja. Odlomka **ne** obnavljajte, temveč **razložite**, za kateri problem gre; obravnavajte in razložite filozofovo rešitev problema, jo umestite v širši **tematski** in **pojmovni okvir** celotne knjige ter poskušajte razviti svoj komentar njegove rešitve. Bodite posebej pozorni na besedilo in pojme, ki so tiskani poudarjeno in poševno.

PLATON

To je oznaka za prvi pododdelek miselnega sveta, vendar mora duša, kadar raziskuje, uporabljati **hipoteze**. Pri tem **se ne vrača k pravzroku**, ker ne more prek svojih hipotez, temveč uporablja kot paslike predmete čutnega sveta ... Zdaj pa poskusi razumeti, kar bom povedal o drugem pododdelku miselnega sveta. Tega lahko dojame le misleči duh s pomočjo **dialektike**, pri čemer ne uporablja hipotez kot zadnjega vzroka, temveč mu le-te rabijo samo kot 'hipoteze' to se pravi izhodišča in oporišča. Z njihovo pomočjo prodre **do nehipotetičnega prazčetka vseh stvari**, se zadrži ob njem in nato ob tem, kar je od njega odvisno, da se potem spusti nizdol in nazaj h koncu; pri tem ne uporablja pomoči vidnega sveta, temveč se naslanja samo na **ideje** in v svetu idej tudi konča svoje raziskave. (235)

ARISTOTEL

Veljalo naj bi v vseh primerih to, kar občuti dober človek. Če je ta trditev pravilna, kot se nam zdi, in če veljata kot **merilo** v vsakem primeru **vrline in dober človek** (ravno kolikor je dober), **tedaj so užitki to, kar dober človek občuti kot užitek**, tedaj je prijetno to, ob čemer se on veseli. Če pa se komu zdi prijetno nekaj, kar je takemu človeku zoprno, se temu ni treba čuditi: človek je podvržen številnim okvaram in izprijenostim. Vsekakor taka stvar ni v resnici prijetna, prijetna je le človeku, ki je takšen in v takšnem razpoloženju.

Užitkov, ki so po soglasnem mnenju grdi, očitno ni mogoče označiti kot užitke; to delajo le izprijeni ljudje. O užitkih pa, ki se zde prijetni dobrim ljudem, se je treba vprašati, kateri izmed njih in kakšni so užitki, značilni za človeka. Ali je to razvidno iz človekovih dejavnosti? **Kajti užitki spremljajo dejavnosti**. Če je za popolnega in **srečnega človeka** značilna le ena ali več dejavnosti, tedaj lahko le užitke, ki spremljajo to dejavnost (oziroma te dejavnosti), označimo kot užitke, značilne za človeka, medtem ko so vse drugo užitki le v drugotnem ali še bolj prenesenem pomenu (isto velja tudi za dejavnosti). (1176a)

DESCARTES

Kaj sem torej? Misleča stvar. Kaj je to? **Stvar**, ki dvomi, um, zatrjuje, zanikuje, hoče, noče, si tudi predstavlja in čuti. Zares ni malo, če vse to spada k meni! In le kako mi ne bi pripadalo? Mar nisem jaz ta, ki zdajle dvomi domala o vsem, ki vendarle marsikaj razume, ki zatrjuje, da je resnično samo to, in ostalo zanikuje, ki si želi vedeti več, ki se noče motiti, ki si mnogokaj predstavlja celo nehote in zaznava mnogokaj, kar prihaja od čutov? Ali je med vsem tem kaj, kar – pa naj tudi ves čas spim, pa naj me tudi ta, ki me je ustvaril, slepi, kolikor more – ni enako resnično kakor to, da sem? Kaj od tega se razlikuje od mojega mišljenja? O čem bi mogel reči, da je ločeno od mene samega? Zakaj da sem jaz tisti, ki dvomim, ki razumem, ki hočem, je **tako očitno, da ne more biti bolj razvidno razloženo prav z ničimer**. Toda jaz sem tudi taisti, ki si predstavljam, kajti četudi po moji predpostavki ni resnična nobena stvar, ki si jo predstavljam, **vendar v resnici biva predstavljalna moč in je del mojega mišljenja**. Navsezadnje sem jaz taisti, ki čutim in ki tako rekoč po čutih zaznavam telesne stvari. Zdajle vendar vidim luč, slišim hrup, čutim toploto! Ne, ne – to je lažno, saj spim! **To ne more biti lažno, prav to je tisto, kar se v meni imenuje čutenje: in to v natanko tem pomenu ni nič drugega kakor mišljenje**. (59–60)

KANT

Razlikovanje med **naukom o srečnosti in npravstvenim naukom** – prvi je v celoti utemeljen na empiričnih načelih, ki niso pri drugem niti dodatek, pa čeprav še tako neznamen – je prva in najpomembnejša naloga analitike čistega praktičnega uma, pri katerem mora analitika postopati tako natančno, da, lahko bi celo rekli z mučno natančnostjo, kot je to nasploh značilno za geometra pri njegovem poslu. Vendar pa je filozofu, ki se mora tu (kot se vselej dogaja pri umskem spoznanju s pomočjo golih pojmov, brez njihove konstrukcije) boriti z večjimi težavami, ker ne more uporabiti za temelj (čistega nuomenona) nobenega zora, nekaj vendarle v pomoč: da lahko, skoraj tako kot kemik, ob vsakem času opravi **eksperiment s praktičnim umom vsakega človeka, da bi ločil moralni (čisti) določitveni razlog od empiričnega**. (90–91)

NIETZSCHE

Misel, proti kateri se tu borimo, je **vrednotenje našega življenja s strani asketskih svečnikov**: oni ga (skupaj s tem, kar mu pripada, "narava", "svet", celotna sfera nastajanja in minevanja) povezujejo s povsem drugačnim bivanjem, ki se mu **življenje** zoperstavlja in ga izključuje, razen če se morda ne obrne proti sebi, če **samo sebe zanika**: v tem primeru, v primeru **asketskega življenja**, velja življenje kot most k onemu drugemu bivanju. (302–303)

PRAZNA STRAN